

מועד קטן ז

משה שווערד

1. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף ז עמוד א

התם כדקתני טעמא מפני הסכנה. וא"ת והיכי הוה מסתייעא מיניה כלל דהא ודאי מדקתני כותל גוהה משום סכנה הוא, ונראה לי דקסבר דסתירה הוא דאמרינן מפני הסכנה אבל בונה הוא הדין בחצר דעלמא דכיון שנסתר ואין בו סכנה מה לי זה או חצר דעלמא, ואנן דחינן דכולה מפני הסכנה דלא לימנע מעיקרא וכדמוכח מאידך לישנא.

2. ספר מגדים חדשים

א"כ מימנע ולא הותר. צירושלמי בפרקין אמרו
ע"ז הטעם משום שהתירו סופו מפני
תחילתו. והא דלא חשיב ליה עולא צבינה (יא ז)
בין שאר הדברים דהתירו סופן משום תחילתן, עיין
מה שכתבנו בזה בס"ד בעירובין (מד ז) בתוס'
ד"ה כל היוצאין.

ובעת ראיתי בשיטה כאן שעמד ג"כ בזה מה דלא
חשיב להא בפ"ק צבינה צהדי הני תלח
דהתירו סופן משום תחילתן. וכתב וי"ל דלא חשיב
התם אלא מילי דשייכי ביום טוב, אבל הך דהכא
שייכא בחול המועד דוקא ע"ש. וכ"כ הראב"ה
(סימן תתיד) והוצא דבריו בהגמ"י ה"ל יו"ט
(פ"ח אות ד'), דלא חשיב התם אלא הך דאירי
ציו"ט עצמו ולא בחוה"מ ע"ש. ולענ"ד יש לעיין
בזה, דהרי צבינה שם מוסקף רחבא בשם רב יהודה
אף הפותח חציתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל
ואליבא דר"י דאמר יגמור, ופריך ועולא מ"ט לא
אמר הא, ומשני בפלוגתא לא קא מיירי. והתם
המחלוקת הוא אם יגמור לאחר הרגל. וי"ל כיון
דתחילתו הפותח חציתו ומתחיל בעיסתו שייכא גם
ציו"ט, דיכול למכור אף ציו"ט כמ"ש צבינה (כט
ז) הולך אדם אלל חנוני כו', להכי קחשיב לה צמילי
ציו"ט. משא"כ הך דהכא לא שייך ציו"ט כלל.
ועיין בהגהות פורת יוסף כאן, שכיוון לזה
מדנפשיה. ומש"כ עוד שם דלא קחשיב אלא מאי
דאימא במשנה ולא בצרייתא. צמס' עירובין שם
הבאנו כן משם המאירי ותוס' רבינו פרץ צבינה
שם.

3. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן תב סעיף יב

מי שמת לו מת ולא נודע לו, (א) אינו חובה שיאמרו לו; ואפילו באביו ואמו; ועל זה נאמר: מוציא דבה הוא כסיל (משלי י, יח) ומותר להזמין לסעודת אירוסין ונישואין וכל שמחה, כיון שאינו יודע. מיהו אם שואל עליו, <ח> אין לו לשקר ולומר: חי הוא, שנאמר: מדבר שקר תרחק (שמות כג, ז). הגה: ומכל מקום בבנים זכרים, (ב) נהגו להודיע, כדי שיאמרו קדיש; אבל בבנות, אין מנהג כלל להודיעם (מהרי"ו ס' י"ג). מצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמן (כל בו בשם הר"מ וע"פ), ומתענין <ט> יום המיתה ולא יום הקבורה (מהרי"ו סימן קכ"א ומהרא"י סימן רצ"ו/ג' והאחרונים...

4. פתחי תשובה יורה דעה סימן תב

(ב) נהגו להודיע - על בתשו' אא"ז פמ"א ח"ב סי' קצ"א שכתב דבמועד שצריך לנהוג דברים שבצנעא אסור להודיע משום מניעת שמחת יו"ט ומביא ראיה מגמרא מ"ק דף ז' ע"ש. ושם בס"י צ"ט ק/ק/ הורה ג"כ בפורים כן שאין להגיד לו עד אחר פורים ע"ש:

5. שו"ת פנים מאירות חלק ב סימן קצא

נשאלתי באחד שמתה אמו והגיע השמועה לקרוביו במועד אם המצוה להודיע לו כדי שיאמר קדיש.

תשובה דבר זה כבר נזכר בש"ע ביו"ד סי' ת"ב שפסק המחבר דמי שמת לו מת ולא נודע לו אינו חובה שיאמרו לו ואפילו באביו ואמו ועל זה נאמר מוציא דבה הוא כסיל ומותר להזמין לסעודת אירוסין ונישואין וכל שמחה כיון שאינו יודע אלא שרמ"א כ' מ"מ בבנים זכרים נהגו להודיע כדי שיאמרו קדיש ונ"ל ברור דווקא בשאר ימות השנה אבל במועד שיצטרך לנהוג דברים שבצנעא וגם לנהוג אבילו' אח"כ אינו חובה כלל להודיעו והוא בכלל מוציא דבה ראי' ברורה לזה דתנן במועד קטן דף ז' ע"א ר' מאיר אומר רואין את הנגע' בתחיל' להקל אבל לא להחמיר וחכ"א לא להקל ולא להחמיר ופירש"י משום צערו במועד ורחמנא אמר ושמתח בהגיד ובטהור כ"ע לא פליגי דלא חזי ליה משום צערו ובגמ' מוכח שם בסוגיא היכי דליכא צוותא דעלמא כ"ע מודו דצוות' דאשתו עדיפ' ליה ושם בגמ' חתן שנולד בו נגע נותנים לו שבעת ימי המשתה וכן ברגל נותנים לו שבעת ימי הרגל הרי להדיא אפי' במצות עשה דאורי' משהינן המצוה בשביל שלא לצער ברגל ויקיים ושמתח בהגיד ק"ו בן בנו של ק"ו במצוה שהוא מדרבנן שאין החיוב עלינו כלל להודיע רק רמ"א כ' המנהג בשביל הקדיש לדחות דבר זה במועד שלא להודיע כלל כיון שיצטרך לנהוג דבר שבצנעא ולנהוג אבילות אריכות אין לך צער גדול מזה שאינו חובה ומצוה עלינו כלל להודיע וכל המודיע הוי בכלל מוציא דבה וכל כי האי מילתא לימרו משמאי בשוקאי ובבראי נאום מאיר. תם ונשלם שו"ת חלק שני בעזה"י.

• אולם עיין בשש"כ סימן סה:נו

6. ספר מי מועד

נמרא - "במוסגר"

נקרא מצורע מוסגר על פי הא דכתיב בפרשת תזריע (י"ג ד'): "והסגר הכהן את הנגע שבעת ימים". ובפירוש סגירה זו מהי מצינו מחלוקת בין המפרשים:

א) כתב המשנה למלך בהלכות טומאת צרעת (פי"ג ה"ה): "פירוש הסגר הוא שיאמר הכהן שהוא מוסגר מפני שהכל תלוי בפי הכהן שיחליט או יסגר או יפטור".

כלומר שהסגר הוא רק שיאמר הכהן שהוא מצורע מוסגר, אבל לא היו מסגרים אותו ממש. וכן כתב המנחת חינוך (מצוה קס"ט אות י"ב): "אין הפירוש שמסגירין את האדם בחדר רק הפשט דיש לו דין מוסגר ולא מוחלט שיש דינים בין טהור למוסגר ולמוחלט".

ב) אמנם פירש רש"י על התורה שם וז"ל: "והסגר - יסגורנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע ויכיתו הסימנים עליו". הרי שדין הסגר הוא שמסגרים את המצורע בביתו לבדו וכן איתא בפירוש רש"י מכת"י יעל הר"ף כאן (שהוא לשון רש"י המובא בתוספות כאן ד"ה בהסגר). וכן פירש הדעת זקנים לבעלי התוספות שם, (וכן פוסק החזון איש בנגעים פ"ג אות י' ע"ש).

ג) ונתנים טעם לדין זה שאם יראה אותו הכהן בתוך השבוע, לא יהא ניכר לו לאחר שבוע אם פשע הנגע מבתחילה, ומשו"ה גזרה תורה שישב בביתו ולא יכנס שם שום אדם, ובוהו יכול הכהן להכיר לאחר שבוע אם פשע הנגע. וע"ע לקמן שיש טעם אחר לדין זה.

ד) הטור על התורה (שם) מביא בשם אביו הרא"ש, וכן כתב התוספות הרא"ש כאן (ד"ה אמר רבא), שדין הסגר הוא שסוקר סביב הנגע בסיקרא או בכל מיני צבע כדי שיהא ניכר לכהן לאחר שבוע אם פשע הנגע אם לא, שאפילו "חכם שבחכמים

א"א לו לעמוד בטביעת עין על פשיון כל שהוא אם לא יעשה לו סימן סביב" (לשון תוספות הרא"ש). ושיטה זו מובאת ג"כ במאירי על מסכת מגילה (דף ח:): בשם קצת גאונים.

ד) התוספות הרא"ש כאן מביא עוד פירוש שדין הסגר הוא שיכסה הנגע בבגד או באיזה דבר שיכסנו כדי שלא יסיר המצורע את צרעתו ע"י חיבוך וחיפוף. והנה לכאורה היה מקום לעורר לרוב השיטות הנ"ל הסוברים שדין מוסגר הוא הסגר ממש ולא רק דיבור בעלמא, א"כ למה קתני במגלה (דף ח:): "אין בין מוסגר למוחלט אלא פריעה ופרימה". ולא קתני שיש עוד ביניהם שמוסגר יושב בביתו בלבד (לרש"י וסייעתו) או שסוקר סביב הנגע בסיקרא (להרא"ש) או שמכסין הנגע בבגד (לפירוש השני המובא בתוס' הרא"ש). ונראה לתרץ בפשיטות שאין לשנות הך חילוקא בהמשנה שהרי זה נכלל במה ששמו "מוסגר", ופשיטה שמוסגר חלוק ממוחלט בדבר זה. וע"ע לקמן שתירצנו קושיא זו לפי רש"י באופן אחר. L

7. ספר מגדים חדשים

יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע בו' וכן ברגל בו'. הפני יהושע זקוני"א למס' כחובות (אות ח') כתב להקשות, למש"כ הרא"ש זכחובות (פ"א סימן ה') בשם הרמ"ה, דשבעת ימי המשטה הוא רק מדרבנן, ורק ביום הראשון הוא מה"ת שנאמר ביום חתונתו וציוס שמחת לבו, א"כ איך נותנים לחתן צנגע ז' ימים, ושלמא למ"ד דיליף מאס לדבר הרשות ממתניס לו כש"כ לדבר מנזה, י"ל דגם מנזה דרבנן הוא כש"כ מדבר הרשות, אבל למאן דיליף מוציוס הראות צו קשה הא י"ל דהפסוק אחי לרגל דהוי מה"ת ומנלן צחתן ע"ש. וכן הקשה צשו"ת צאר יצחק חאו"ח (סימן כג) וצשו"ת משכנות יעקב יו"ד (סימן עה) וצספרו קהלת יעקב צחי' למו"ק ע"ש. והיה נראה לומר דאה"נ דהפסוק לא אחי למעט צחתן צשבעת ימי המשטה, אלא התורה גילתה לנו כאן מוציוס דיש יום שאין אתה רואה צו, ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר איזה יום רואין ואימתי אין רואין, וכעין מ"ש צחגיגה (יח א) לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך אי זה יום אסור ואיזה יום מותר, אי זו מלאכה אסורה ואי זו מלאכה מותרת. וכן מנינו צכמה דוכמי. ועיין ציד דוד כאן מש"כ צזה.

8. שו"ת באר יצחק חלק אורח חיים סימן כג

... הגה [ויש להעיר בהא דחתן שנולד בו נגע הנ"ל דבמו"ק (דף ז') ילפי זה מן וביום הראות בו דישי יום שאתה רואה כו' כגון בחתן דנותנין לו ז' ימים וכן במועד, ור' אמר א"צ אם לדבר הרשות ממתנין לו לדבר מצוה לכש"כ יעו"ש, ואי נימא דז' ימי המשתה לא הוי רק מדרבנן ורק ביום א' כתב הרא"ש בכתובות (פ"א סי' ה') בשם הרמ"ה דהוי מה"ת מן ביום חתונתו, א"כ איך נותנים לחתן בנגע ז' ימים, בשלמא למאן דס"ל אם לדבר הרשות ממתנינים לו לדבר מצוה לכש"כ שפיר י"ל דגם מצוה דרבנן הוי כש"כ מדבר הרשות, אבל למאן דיליף מוביום הראות בו קשה הא י"ל דהפסוק אתי על רגל דהוי מה"ת ומגלי' על חתן, אע"כ מוכח דהוי מה"ת, והא דאמר הירושלמי בכתובות (פ"א) דמשה התקין לישראל ז' ימי המשתה הא מצינו בברכות (דף מ"ח) דמשה התקין לישראל ברכת הזן אף שהיא מה"ת, אך י"ל דשאני התם כמש"כ הכ"מ (פ"ב מה' ברכות) בשם הרמב"ן והרא"ש והרשב"א בפ' ג' שאכלו דרק מטבע נוסח הברכה התקין, ויש להאריך בזה].

בשש"כ סימן סה:נו

נר. אין להגיד בשבת או ביו"ט (רעט) דבר שיצטער בו השומע (רפ), ולכן אין להגיד בהם לאדם שנפטר לו קרוב. ואם כוונתו שהבן יגיד קדיש על אביו או על אמו (רפ*) בו ביום (רפא), או כדי שהבן יהיה מוכן במוצאי היום לעסוק בצורכי הנפטר (רפב) — מותר.

נתיבות אור, עמוד סב ד"ה כן עמל, דהה"נ בחנוכה. (רפ) סי' שז במ"ב ס"ק ג, יו"ד סי' תב בפ"ת ס"ק ב. (רפ*) עיין לעיל פס"ד סע' יט. (רפא) עיין "כל בו" פ"ד סי' ו ס"ק לד, ע"ש, דאם הוא סמוך ליו"ט באופן שניתן לפטור את הקרוב מאבילות, צריכים להגיד לו גם ללא הסיבה של אמירת קדיש. (רפב) דהוה כצורכי המת דאומרים לו, כיון שהוא מצווה לקוברו במוצש"ק. (רפג) עיין "כל